

~~11-58~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

11-58

SIGNAT. clvccccxiii.

68

CLXXI.

De

LAUDIBUS

PSALMORUM

dicturum & valedicturum

DANIELEM CHOINANUM Lubenaviâ Lusat.

atq; ordine sic ferente

versionem Psalmi XIIIXvi Latinam metricam

eidem succenturum.

MARTINUM BUDERUM Hochkirchâ Budissin.

publicè significat

benevolam utriq; aûscultationem expetens

JOH. Theiß M. P. L. C. Schol. Evangel. Rector.

Pulcrum imò necessarium est pueros asfuescere legendis & audiendis Psalmis & lectionibus Scripturarum sanctarum.

Luther. in formul. Miss. pro Eccles. Wittenberg. Tom. II.

Jenens. Latin. fol. 292. a.

BUDISSÆ mense Septembri anni cto cto LXIII.

impresfit CHRISTOPH. Baumann.

2.
Conas seu characteras animorum quicumq; & datâ o-
perâ atq; ex professo, & κατὰ συγγραφὴν sive obiter de-
pingere & signare voluerunt, profectò infelices sagit-
tas emisserunt ad scopum præfixum ferire necessariò
aut non potuerunt aut non voluerunt, nisi librum illum Scripturæ
S. quem *Psalmodum* seu *Psalterium* (DEUM IMMORTALEM! quantum
opus) appellant, priùs evolverint, percusserint, perlegerint, pro-
beq; excusserint & commentati fuerint. Idq; hâc vice vobis pla-
num faciam non meis, sed *Martini Lutheri* verbis, cum quòd ea
absq; dubio fortiora & ἐμφατικώτερον meis futura sunt, tum quòd
non sine magno meo & aliorum cordatorum ac piorum virorum
mœrore atq; indignatione quotidie experior, quomodo beati il-
lius Viri commenta gravissima & dulcissima non solùm negligan-
tur, sed etiam à virulentis adversariis, ὡς εἰς κέρηρα mendicorum
à canibus, allatrentur, lacerentur, discerpantur, distrahantur, in-
que alienum planè & contrarium sensum non convertantur sed
in multorum perniciem pervertantur. Habentur autem in *Tomo*
Tertio Wittenbergensi (sol. 399. seqq.) quomodo ea ex Germanico
“idiômate transposuit *Iustus Jonas*: Multi ex veteribus & S. Patri-
“bus Psalterium præ omnibus reliquis Scripturæ libris magnificè
“commendârunt, & mirè amare se Psalmos testati sunt. Et profe-
“ctò commendari meretur omnibus hic libellus, quamvis parvus,
“nec indigent ascititiis laudibus Davidici Psalmi, ipsi abunde com-
“mendant sese: & planè hîc verum est, quod dicitur α, *Opus cele-*
“*brat artificem*. Equidem nullum puto librum exemplorum aut
“historiarum sub cœlo esse, qui Psalterio conferri possit: proinde
“si votis adhuc à Deo impetrari deberet, ut omnia, quæ in omnibus
“veris Sanctorum historiis essent optima & selectissima, undique
“excerpta & collecta brevissimè & aptissimè, in unum compinge-
“rentur libellum, hoc quod sic ex optimis, ex ipso flore rerum in
“totâ Scripturâ à spiritualissimo aliquo & summo artifice fingi aut
con-

(α) *Sirach. ix, 24*:

“conflari posset, haut dubiè futurum esset tale Davidis Psalterium
 “aut hujus Psalterij simillimum. Nam hîc invenies non unius tan-
 “tùm Sancti vitam, sed quomodo caput omnium Sanctorum
 “CHRISTUS (ille enim in Psalmis depictus est) affectus fuerit, quo-
 “modo adhuc omnes credentes, rebus tristibus juxtà ac secundis
 “affecti sint; quomodo se erga Deum, erga amicos juxtà ac inimi-
 “cos gesserint; quomodo se in varijs periculis & afflictionibus, in
 “medio tentationum incendio & maximis necessitatibus habue-
 “rint. Præterea & hæc Psalmorum præcipua virtus est, *Cùm in re-*
 “*liquis scriptis & historiis opera tantùm & corporalis exercitatio San-*
 “*ctorum describantur, admodum paucas invenias historias, quæ sic ver-*
 “*ba, voces & sermonem (qui character animi est) nobis describant in*
 “*Sanctis.* Ibi igitur piarum mentium delictum potest esse Psalte-
 “rium, ibi adeò jucunda lectio sunt Psalmi, ut ex eis non modò ope-
 “ra Sanctorum, sed & singula *verba & voces, sed & gemitus & collo-*
 “*quia,* quibus coram Deo in tentationibus juxtà ac consolationi-
 “bus usi sint, sic cognoscas, ut, quamvis mortui sint, tibi tamen in
 “Psalmis adhuc vivant & loquantur. Aliæ igitur historiolæ & ex-
 “empla Sanctorum, quæ opera describunt, si Psalterio conferan-
 “tur, *mutos* nobis Sanctos proponunt, & omnia ibi *muta* sunt: in
 “Psalmis verò, quia voces sunt in fide orantium, omnia *vivunt*, o-
 “mnia *spirant & vivos* nobis, alacres, ac fidei affectu in medijs etiam
 “afflictionibus erectos exhibent Sanctos. Mutum hominem po-
 “tius mortuum truncum quàm hominem dicas, & nullà re homo
 “à reliquis pecudibus, atq; sermonis usu discernitur: figuram ho-
 “minis, si artificis accedat industria, vel saxum accipit: & reliqua
 “*ἀλογα* sic edunt, bibunt, sic etiam sensuum utuntur organis, atq;
 “nos, ad tolerandos autem labores sunt etiam corpore validiori:
 “*Sermo solus hominem discernit à beluâ,* is autem mentis character
 “est & speculum. Cùm igitur sermonem, verba & voces Sancto-
 “rum describant Psalmi, ipsorum mentem nobis depingunt: non
 “enim familiares illas & vulgatas voces Sanctorum describunt

4.
“Psalmi, sed patheticas illas & ardentissimas, ubi magno serio in
“ipso paroxysmo tentationum, quasi in quâdam acerrimâ luctâ
“cor suum, non coram amiculo, non coram homine, sed coram
“Deo suo effuderunt. Psalmi igitur non modò opera & voces San-
“ctorum, sed ipsum abditissimum cordis ipsorum thesaurum, inti-
“mos animi motus & affectus cordis exprimunt. Vultus & os Da-
“vidis, quo varias illas ærumnas & pericula, quibus Deus eum ex-
“ercuit, pertulerit, videre velles? lege Psalmos, qui tibi non tan-
“tum externum sed & interiorem illum Davidem expressius red-
“dunt, quàm ipse sese coram ullis verbis describere potuisset. Quid
“igitur præ Psalmis sunt reliquæ historiæ, quæ opuscula tantum &
“nescio quæ miracula Sanctorum decantant? Nondum cor & af-
“fectus video, etiamsi opera & miracula videam. Quemadmodum
“autem longè malle audire Davidem aut similem Sanctum lo-
“quentem, quàm videre illius corporalia exercitia: Ita adhuc o-
“mnium maximè optârim intimas cogitationes Davidis, & inti-
“mum illud certamen fidei cognoscere. Hoc autem præstant
“Psalmi opulenter, ut ex eis cognoscere possimus, quomodo San-
“cti in tentationibus animati fuerint, quo ardore verborum animi
“sui affectus expresserint. Cor enim humanum non aliter habet
“atq; navicula in medio mari, quæ ex omni parte periculis & ven-
“torum exposita sit ludibrio. Hinc enim animos nostros sollicitudo
“& *metus* futuri mali, veluti subita tempestas, exarmat: Illinc *pu-*
“*sillanimitas* & cordis mœstitia veluti altis fluctibus nos opprimit:
“Mox *fiducia* rerum secundarum plenis carbasis in cœlum nos tol-
“lit: Rursus *securitas* bonorum præsentium præter spem naviculam
“scopulo illidit. Tot igitur hujus vitæ discrimina, ejusmodi mille
“pericula, facile nos acuunt & excitant, facile docent ex intimis su-
“spirare visceribus, totum cor effundere, & toto mentis ardore ad
“cœlum clamare. Longè ardentiores querelæ sunt eorum, qui ve-
“rè dolent, quàm qui animi angustiam simulant tantum: Longè
ala-

(B) Confer. Hieronym. lib. II. Dialogor. advers. Pelagian. cap. 3.

5.

"alacrior, excitator, ferventior & vultu & verbis & toto oris gestu
 "est is, qui ex corde gaudet, quàm qui simulatè tantùm frontem ex-
 "porrigit. Hinc Germanicè dicitur, *Es gehet nicht von Herzen* γ/ quan-
 "do tristes rident, aut læti lacrimas vi exprimunt. Psalmorum voces
 "ex veris & vivis prorumpunt affectibus: Bona enim pars Psalmo-
 "rum ejusmodi pathetica sunt & ardentissimorum affectuum ver-
 "ba, omnis generis tentationum & afflictionum. Nusquam invenies
 "felicitiùs aut significantiùs expressum gaudentis & exultantis animi
 "affectum, quàm Psalmos gratiarum actionis seu Psalmos laudum:
 "ibi enim in Sanctorum corda haut aliter atq; in Paradisum aut in a-
 "pertum cœlum licet respicere, quantâ ibi varietate subinde exori-
 "antur amœni illi flosculi & micantissimæ stellulæ dulcissimorum
 "erga Deum & illius beneficia affectuum. Econtra nusquam inve-
 "nies significantioribus verbis descriptam mentis angustiam, animi
 "dolorem & mœstitiã, quàm in Psalmis tentationum seu querela-
 "rum, ut Psalmo VIto & similibus. Ibi ipsam mortem, ipsum infer-
 "num vides suis depictum coloribus, ibi omnia vides atra, omnia
 "tristia conspectu iræ divinæ & desperationis. Sic etiam ubi de spe,
 "de timore loquuntur Psalmi, sic suis nativis vocibus hos affectûs
 "describunt, ut nullus Demosthenes, nullus Cicero hoc expressurus
 "fuerit vividiùs aut feliciùs. Nam, ut dixi, hoc præ ceteris scriptis
 "proprium habent Psalmi, ut Sancti eos non in ventum loquuti sint,
 "non ad amiculum, sed coram Deo suo & ut coram oculis Dei. Hoc
 "enim in primis affectûs acuit & accendit, hoc omnia ossa, omnes
 "medullas veluti excitat, cùm creatura teriò coram Deo suo loqui-
 "tur. Quando aliàs amiculo aut homini conquerimur nostras ne-
 "cessitates, non sic ardent, non sic vivunt, non sic æstuant omnia af-
 "fectuum impetu. e. q. s.

Hoc nempe vult Beatissimus Lutherus, Davidem in suis Psal-
 mis esse ἡθοποιὸν δεινότατον ἀμα καὶ ἐνεργητικώτατον, qui affectus singu-
 lorum in quavis sorte hominum effigiare & ad vivum usq; expri-

A 3

mere

(γ) *Difficile est tristi fingere mente jocum*, Tibull, l. III. eleg. ult.

mere valeat longè melius & efficacius, quàm si oratores etiam perfectissimi omnes eloquentiæ fontes aperiant, ut non solùm incendere auditores, sed ardere ipsi etiam videantur. Est enim Ethopœia, dicente *Nidoro Episcopo Hispalensi* (lib. II. *Origg. cap. 14.* quem hanc in rem laudat *Vossius* d) in quâ hominis personam fingimus pro exprimendis affectibus ætatis, studij, fortunæ, lætitiæ, sexûs, mœoris, audaciæ. Nam cùm piratæ persona suscipitur, audax, abrupta, temeraria erit oratio; cùm foeminæ sermo simulatur, sexui convenire debet oratio; jam verò adolescentis, improvida; & senis, debilis; & militis, fortis; & imperatoris, gravis; & parasiti, suasibilis; & rustici, inculta; & philosophi, perornata; diversa oratio dicenda est. Aliter enim loquitur gaudio affectus, aliter vulneratus. In quo genere dictionis illa sunt maximè cogitanda, quis loquatur, & apud quem, & de quo, & ubi, & quo tempore quid egerit, quid acturus sit, aut quid pati possit, si hæc consulta neglexerit. Res sanè iudicij exactissimi, & cui singularum personarum characteres ex assè cogniti sint & perspecti, unde in eâ positum est totum Tragœdiarum & Comœdiarum (quid verat dicere? totius Poëtices) fundamentum, quod expressè indicat *Horatius* in opere doctissimo de *Arte Poëtica* (v. 114.)

Intererit multum, & Divusnè loquatur an heros,
 maturusnè senex, an adhuc florente juventâ
 fervidus, an matrona potens, an sedula nutrix,
 mercatornè vagus, cultornè virentis agelli,
 Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis,
 Et paullò inferiùs dicit, se non ita scripturum (v. 237.)
 Ut nihil intersit, Davusnè loquatur, & audax
 Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
 An custos famulusq; dei Silenus alumni.

Unde

(d) lib. V. *Institut. Orator. c. 7. num 1. Confer lib. II. c. 14. & Jul. Caesar. Scaliger. lib. III. Poët. cap. 2. seqq.* (e) *Heinsius* legit, Davusnè; *Erasmus* Divesnè loquatur an Irus: sed *Divus* rectissimè legitur. Davo opponitur non heros sed herus.

7.
Unde etiam *Aristoteles* capp. ipsa septemdecim in medio *libb. Rhetoricorum*, quos *tres* scripsit, huic rei insumsit, ex quibus Rhetorum recentiorum amplissimus campus sese exporrexerit. Exempla apparent hinc inde in Historicis, Græcis atq; Latinis, ingenti tamen cum discrimine, quod Commentatorum est cernere: eximiam etiam exinde laudem reportavit *Publ. Ovidius Naso* conscriptis epistolis *Heroidum* (ita habet Inscriptio) & *Heroum* (si in hunc venire censum debent adulteri, raptores ac desertores) quem æmulari seu imitari potius voluit, in materiâ sanè magis piâ, proficuâ & graviori, *Helius Eobanus Hessus*. Sed & hodie nihil rostris Ecclesiasticis frequentius, ubi aut Prophetis aut Evangelistis animam reddere volunt Homilia stæ, quamquam alter altero felicius, præsertim si quis plus quàm tria Stefichori noverit, nec adeò claudorum more unam tantùm pilam retinuerit: quâ fini olim hodieq; juvenus Rhetoricæ arenæ præparanda arma ista *ἡθοποιίας* apprehendere, gestare & vibrare jubetur, quod *Apthonyj, Libanyj, Theonis*, & aliorum lucubrationes præscripserunt. Verùm enim verò post res ita gestas, & à tot scriptoribus copiosissimè secundum omnes apices atq; puncta consignatas atq; depictas viris quidem cordatis & eruditis facillimum omninò fuerat sermones istos componere, affectus effingere, mores conformare; neq; quicquam impediabat, quò minus *Daniel Heinsius* in *Peplo Græcorum Epigrammatum* ὡς δὲ Σωκράτης, Εὐνοφῶν, Ἀριστοτέλης, Διογένης Ἰβ. Κυνός, Εὐκλιτής, τῶν Πυθαγορείων καὶ Πυθαγόρου scriberet, quia, quicquid illi scripserant, statuerant, propugnauerant, prius in numero habebat & tanquam ungues digitosq; suos noverat. Insuper in dubio est atq; incerto, an omnes illi, quos ita *ῥητοροποιῶσιν*, aut umquam ita locuti sint aut locuturi fuerint, quod vel solo Helenes & Paridis Ovidiani exemplo statuminari posset, qualia de Davide & alijs sanctis, quorum character & stylus in Psalterio sancto exprimuntur, ne quidem suspicari fas est, quum præsertim omnium sanctorum coryphæus, *ῥητολογος* & *ῥητολόγος* in eo ipso verba fundat, in cujus corde
num-

numquam ullus inventus est dolus, neq; ex ore mendacium prodit; & per Sanctos illos loquutus sit Spiritus S. qui scrutatur & omnia, spiritualia spiritualibus comparans. Rectè proinde, ut alias taceamus, vel hâc de causâ *Lutherus* in superioribus *Psalterium Davidicum* commendavit, justissimâq; Ethopœias exactissimum, ἰποζαμμὸν atq; exemplar statuit, quod characteras affectuum, quibus sancti viri seu *elati* fuerint seu *depressi*, omnibus numeris absolutos examussum nobis exhibeat, nosq; non immeritò illud hodierno die in primis collocamus atq; magnificimus, omnibus alijs excellentissimorum Poëtarum, Oratorum & Philosophorum, Apelléis lineis & picturis præferentes.

EX In psalteri gratia Docta Manet.

Proinde non absurdè fecisse censendus fuero, cum DANIEL CHOINANUS Lubenaviâ Lusatus stylo Græco, *ex cuiusd. sui Promotoris consilio & instinctu*, Scholæ nostræ valedicturus foret, quòd ei thema de *laude & usu Psalmorum Davidicorum* tractandum imposuerim. Misit autem Eum ad nos *Pl. Reverendus & Doctiss. Vir JOHANN. CHOINANUS P. L. C. & Ecclesiæ Lubenaviensis Inspector vigilantiss.* ad d. iix. Octob. anni clo clo liix ut studia sua trivialia sub docturâ nostrâ absolveret. Interea temporis *ter* publicè dixit: Anno nempe supra sexagesimum primo in *Paschalibus feriis stylo soluto Latino de Christo Rege*; anno seq. in *Pentecostal* de *comparatione Spirit. S. cum Aquâ carmine Latino hexametro*; & hujus anni ferijs iterum *Paschalibus de Resurrectione Christi carmen Latinum Elegiacum* non inelegans recitavit. Ut & valedicentem benevolè audiatis, amicè ego & officiosè rogo, ipsum verò cum voto devoto dimitto, *ut, cum in illius ad nos accessu ἰερα ὄνη symbolicè quasi concurrant, tandem bono cum Deo, juxta solenne verivertium, ἀπαιτῶ ὄνη perficiat & percipiat.* Et quia MARTINUS BUDERUS Hochkirchâ-Budissinensis *Psalmum XIIIXvum*, quem *carmine Latino Elegiaco* transposuit, ipsi succenturus est, eandem ipsi benevolentiam precor atq; exopto.

(§) I. Cor. II, 10. 13.

Ung. VI 58 (10)

ULB Halle 3
002 686 287

Sb,

VD 17
Sep. 2000 Pd.

IBUS

ORUM

dicturum
M Lubenaviâ Lusat.

erente
Latinam metricam

rum
Hochkirchâ Budissin.

ficat
ationem expetens
hol. Evangel. Rector.

os asfuescere legendis & au-
scripturarum sanctarum.
les. Wittenberg. Tom. II.

l. 292. A.
ori anni clo clo LXIII.
. Baumann.

60

